

ALGEMEEN

Walter Homolka & Hans-Gert Pöttering, Hrsg, *Theologie(n) an der Universität. Akademische Herausforderung im säkularen Umfeld*, Berlin – Boston, De Gruyter, 2013, € 49,50.

Dit boek markeert belangrijke recente ontwikkelingen in de institutionalisering van de christelijke, joodse en islamitische theologie in Duitsland. De bundel is opgedragen aan de voormalige minister van onderwijs Annette Schavan (hier te lande voornamelijk bekend van haar plagiatschandaal, op grond waarvan ze moest aftreden) als dank voor haar bijdrage aan de institutionalisering van de joodse theologie. Daarvoor heeft zij op 19 maart 2013 de Abraham-Geiger-Preis ontvangen. De jury motiveerde deze beslissing als volgt: “Ihnen ist ganz wesentlich zu verdanken, dass die Jüdische Theologie nach fast zweihundert Jahren endlich als Fach an der deutschen Universität etabliert werden kann. Damit haben Sie die Gleichberechtigung der jüdischen Theologie mit den christlichen Theologien und dem Islam hergestellt. So hatte es sich unser Namensgeber Rabbiner Abraham Geiger schon Anfang des 19. Jahrhunderts gewünscht.” Daarnaast is ook de islamitische theologiebeoefening aan Duitse universiteiten versterkt. De hier besproken verzameling artikelen is uitgegeven door de hoogleraren Homolka en Pöttering. De eerste is rector van het Abraham Geiger Kollege aan de universiteit van Potsdam, de tweede is voormalig voorzitter van het Europese Parlement en voorzitter van de Konrad-Adenauer-Stiftung, die mede het congres dat ten grondslag ligt aan deze bundel gefinancierd heeft. Niet alleen theologen van christelijke (protestants, katholiek en oosters-orthodox), joodse en islamitische signatuur, maar ook politici en andere betrokkenen hebben een bijdrage geleverd. De ontwikkelingen zijn in gang gezet door een veelbesproken document uit 2010 van de *Wissenschaftsrat*, een van de meest invloedrijke wetenschappelijke adviesraden in Duitsland. Op grond van de groter wordende pluraliteit aan religieuze overtuigingen in Duitsland en de groeiende vraag naar wetenschappelijke expertise op het gebied van religie komt de wetenschapsraad tot de volgende aanbeveling: “bedarfsgerechte Anpassungen der wissenschaftlichen Theologien, einen Ausbau der Islamitischen Studie sowie eine Stärkung der Judaistik/ Jüdischen Studien und der Religionswissenschaft”. De voorzitter van de raad, de Münchense filoloog Peter Strohschneider, momenteel voorzitter van de *Deutsche Forschungsgemeinschaft*, wijst er in zijn openingsbijdrage nadrukkelijk op dat de Duitse staat geen laïcistisch model kent, maar in de woorden van de zeer invloedrijke rechtswetenschapper Ernst-Wolfgang Böckenförde “ein vitales Interesse daran [hat], religiöse Orientierungen seiner Bürger und Bürgerinnen für die Stabilität und Weiterentwicklung des Gemeinwesens fruchtbar zu machen” (7). Op grond van de verschillende bijdragen aan deze bundel lijkt daar – behalve misschien bij de godsdienstwetenschapper Jörg Rüpke – nauwelijks twijfel aan te bestaan. Zoals een andere contribuant schrijft: de godsdienstwetenschappers dragen bij aan kennis over religie, terwijl de theologen de kennis binnen de geloofsgemeenschappen op peil houden en waar mogelijk verbeteren. Zonder aarzeling wordt theologie dan ook positief beoordeeld, niet in de laatste plaats als een instrument om fundamentalisme het hoofd te bieden. De recente institutionele ontwikkelingen in de theologiebeoefening worden vanuit verschillend

gezichtspunt besproken. Politieke, kerkelijke en maatschappelijke actoren komen aan het woord, wat een fascinerend inkijkje geeft in het belang dat in Duitsland veelal aan de verschillende vormen van “bekenntnisgebundene” theologie in het kader van de universitaire wetenschapsbeoefening gehecht wordt. Een lezenswaardige bundel, die goed duidelijk maakt hoe verschillend de positie van de theologie in Duitsland is in vergelijking met Nederland.

Arie L. Molendijk, Groningen